

Susana Camuñas Clemares
Eulàlia Dordal Culla,
Llicenciades en Educació Física.

LES ADEQUACIONS CURRICULARS INDIVIDUALITZADES EN EDUCACIÓ FÍSICA: SÍNDROME DE DOWN

Resum

Aquest article reflecteix una experiència d'elaboració i d'aplicació (al llarg d'un curs acadèmic i a alumnes afectats per la síndrome de Down) d'adequacions curriculars individualitzades (ACI) en l'àrea de l'educació física.

L'experiència és fruit d'una beca de recerca que, amb l'objectiu d'analitzar l'eficàcia de les ACI com a eina afavoridora del desenvolupament d'alumnes amb necessitats educatives especials, va atorgar l'INEFC el curs 1991-1992.

Es detalla el procés seguit per a elaborar i aplicar les ACI i les conclusions extretes en la valoració posterior, alhora que es posa com a exemple part d'una de les ACI elaborades, concretament l'adreçada a una nena amb síndrome de Down, de nivell mitjà-baix, de 9 anys d'edat i alumna de segon d'EGB d'una escola ordinària del districte de Ciutat Vella de Barcelona.

Paraules clau: reforma educativa, integració escolar, síndrome de Down, adequació curricular individualitzada, nivell actual de competències curriculars.

Introducció

El sistema educatiu actual experimenta un procés d'evolució i de canvi. Amb l'aplicació del Projecte de reforma edu-

cativa no es modifica únicament la nomenclatura educativa ni el període d'escolarització, sinó que, com a element més significatiu, s'introdueix una transformació curricular que és conseqüència, en part, del desig d'integrar tots els alumnes en edat escolar en escoles ordinàries.

En el marc d'aquesta filosofia, cada vegada hi ha més alumnes amb síndrome de Down que s'escolaritzen en centres ordinaris (tots d'educació primària) i per als quals s'estan començant a fer propostes d'adequació curricular.

La realitat, no obstant això, evidencia certa dificultat o complexitat per a poder dur a terme aquestes adequacions curriculars, principalment pel que fa a l'educació física, ja que:

- Continua sent una part del programa educatiu que molts consideren secundària. Una proposta d'adequació curricular per a un subjecte amb síndrome de Down sempre es farà pensant a donar prioritat a altres àrees (matemàtiques i llengua, per exemple), tot i les dificultats motrius que pugui presentar l'alumne.

- En general, els centres escolars d'educació primària que acullen nens amb síndrome de Down no compten amb la figura del mestre especialista en educació física i, sovint, d'aquesta àrea se'n responsabilitzen persones no expertes en la matèria. Aquest fet comporta, la majoria de casos, la inexistència d'un programa d'educació física a seguir.
- La majoria dels alumnes amb síndrome de Down escolaritzats avui dia en centres ordinaris es caracteritzen

Unitat de programació 1: noves experimentacions en educació física (2 sessions) (segona avaluació) Escola: N.S.P.

Continguts	Objectius didàctics (serà capaç de...)	Activitats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
<i>Procedimentals</i> • Realització d'enfilades amb trajectòries i sentits variats i a diferents alçades, utilitzant aparells i dispositius estables. • Experimentació de suspensions lliures en aparells estables. • Experimentació de llançaments de pilotes a màxima distància, realitzant-los amb 1 o 2 mans i incidint en la trajectòria i direcció. • Experimentació en el bot estàtic i en desplaçament, amb la mà dominant i la no dominant. • Realització de diferents jocs de col.laboració i oposició sense mòbil, ajustant la pròpia espontaneïtat a regles senzilles. <i>Actitudinals</i> • Comportament organitzat respectant les pautes establertes en les activitats físiques. • Participació activa i independent en les activitats físiques. • Interès en la col.laboració amb els companys, en les activitats motrius col.lectives. • Familiarització i seguiment de les normes en els jocs.	• Controlar el cos en enfilades i suspensions a dispositius estables, realitzades a diferents alçades i amb trajectòries i sentits variats. • Realitzar llançaments de pilotes a màxima distància, amb una o dues mans i amb la trajectòria i direcció correctes. • Realitzar una successió de bots de pilota estàtics i en desplaçament, amb una o altra mà. • Col.laborar amb els companys en els diferents jocs de col.laboració - oposició amb o sense mòbil, tot ajustant-se a regles senzilles. • Adaptar el propi comportament a pautes organitzatives i de treball establertes per a cada activitat motriu, i a les normes establertes. • Prendre part activa en les activitats físiques de grup, tant dirigides com espontànies. • Col.laborar amb els companys en els jocs i activitats col.lectives, i en el treball per parelles.	• Circuit de trepes i suspensions lliures amb materials diversos. • Jocs i formes jugades per treballar individualment els llançaments a màxima distància. • Exercicis individuals i recorreguts d'anada i tornada per al treball del bot estàtic i en desplaçament. • Jocs col.lectius de complexitat creixent.	• El mestre tutor realitza una avaluació subjectiva dels alumnes en aquesta àrea, centrant-se bàsicament en els aspectes actitudinals i sense realitzar cap activitat d'avaluació específica.

Quadre 1. Fragment d'una unitat de programació confeccionada per al grup-classe en què es troba integrada l'alumna amb síndrome de Down. Font: elaboració pròpia, beca 1991-1992

per gaudir d'un nivell d'autonomia important que facilita els primers intents d'integració.

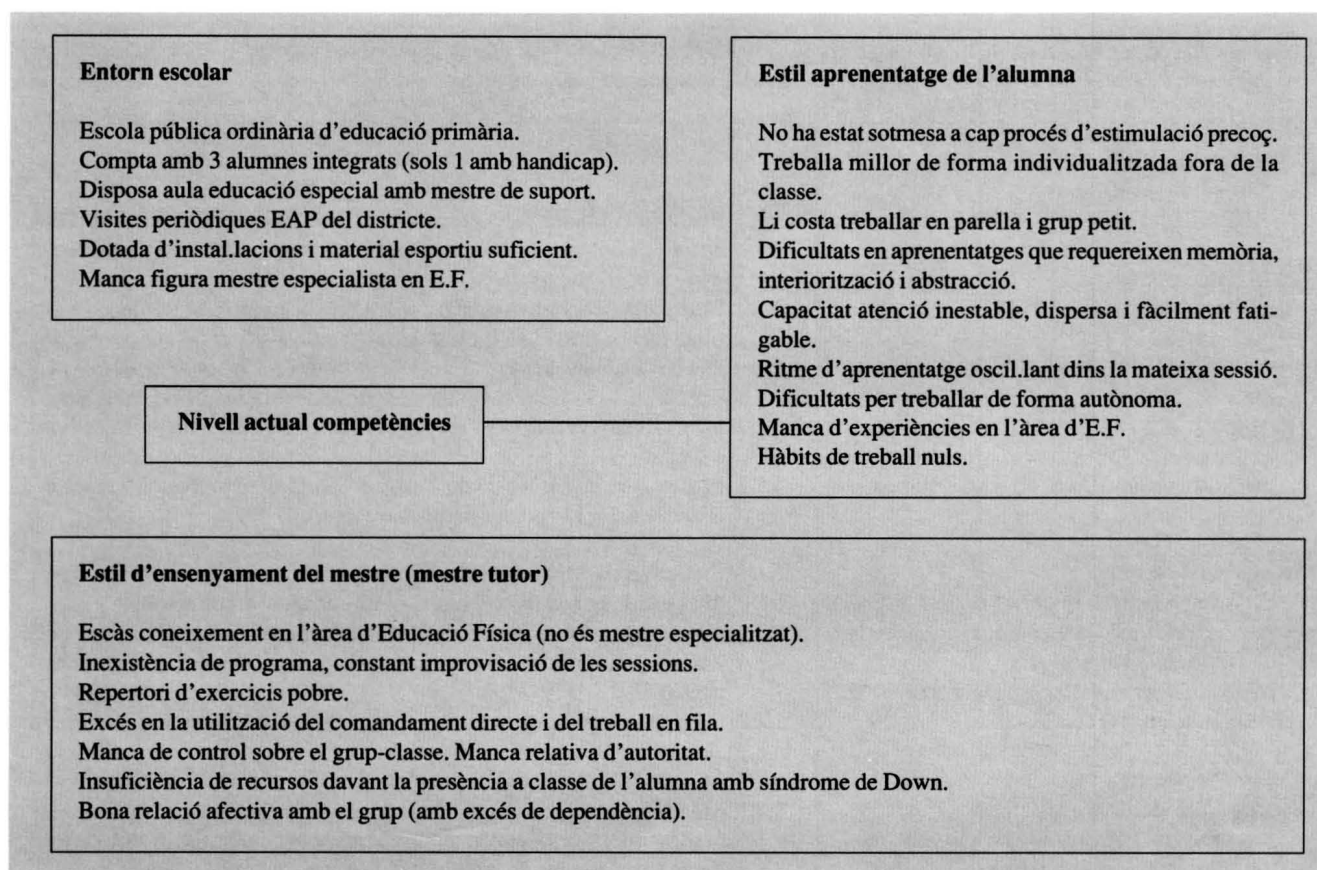
Únicament davant els casos d'integració escolar de nens amb la síndrome de Down de nivells més baixos, comencen a sorgir peticions puntuals d'ajut per part del mestre tutor i es planteja la necessitat de fer adequacions curriculars en l'àrea de l'educació física.

Experiència d'adequació curricular individualitzada en educació física

Procés d'elaboració

Fugint de la tendència de partir de l'handicap per a elaborar currículums diferenciats, les ACI prenen com a referència el programa ordinari (programa d'aula) que té previst aplicar cada professor per a tota la classe. Per això, i sobretot davant la inexistència d'un programa d'educació física en molts

centres escolars d'educació primària, és imprescindible elaborar un programa estructurat o tercer nivell de concreció (continguts que cal treballar, objectius didàctics plantejats, activitats d'aprenentatge proposades i activitats d'avaluació definides) que permeti elaborar i aplicar posteriorment l'adequació curricular (vegeu el quadre 1). A partir del programa que es pretén aplicar al grup-classe, el primer pas per a elaborar l'ACI és determinar el nivell

Quadre 2. Aspectes condicionants que interactuen sobre l'alumna. Font: elaboració pròpia, beca 1991-1992

actual de competències de l'alumne amb síndrome de Down. És a dir, què és capaç de fer respecte a tots els continguts proposats i fins a quin punt en té assumits els objectius.

El nivell de competències es determina al començament de cada avaluació mitjançant una valoració inicial (diagnòstic psico-pedagògic) que cal fer, sempre que sigui possible, en la situació real de pràctica (primeres sessions) o bé mitjançant un treball específic fet de forma individualitzada o en grup reduït. Aquesta valoració inicial es completa amb l'anàlisi de diferents aspectes condicionants que interactuen sobre l'alumne i que estan relacionats amb l'entorn escolar, l'estil d'aprenentatge de l'alumne i, fins i tot, amb l'estil d'ensenyament del mestre (vegeu el quadre 2).

Un resum de la informació més signi-

ficativa recollida al llarg del procés de valoració, configura el primer component de l'ACI, que inclou:

- El nivell actual de competències curriculars de l'alumne amb síndrome de Down, sempre exposat mitjançant informacions positives (el que sap fer més que no pas el que encara no sap fer).
- Altres factors significatius que poden influir en l'aprenentatge i el desenvolupament de l'alumne (vegeu els quadres 3A, 3B i 4).

La descripció de la proposta curricular que es pretén adreçar a l'alumne amb síndrome de Down en cada avaluació constitueix el segon component de l'ACI i s'elabora tenint presents les informacions donades pel mestre tutor i el d'educació especial. Aquesta propos-

ta no implica necessàriament eliminar cap contingut del programa, sinó prioritzar-ne uns per sobre dels altres i introduir objectius i continguts complementaris (vegeu el quadre 5).

El segon component de l'ACI inclou els objectius que es volen assolir en un període de temps determinat (què serà capaç de fer quan acabi l'avaluació), l'enfocament metodològic per al procés d'E-A, i els recursos materials i personals necessaris per a l'ensenyament i l'avaluació (vegeu els quadres 6A i 6B).

Aplicació i seguiment

Un cop elaborada la proposta curricular per a l'alumne amb síndrome de Down, cal aplicar-la correctament intentant de mantenir els criteris establerts en el procés anterior i fent un seguiment que permeti anar-la ajustant progressivament.

Nivell actual de competències de l'alumna en relació amb l'àrea d'Educació Física (àmbit procediments)
L'alumna en relació amb els següents continguts és capaç de (competències-objectius assolits)

Habilitats coordinatives

3. Enfilades i suspensions

3.1 Enfilades amb trajectòries i sentits variats, a diferents alçades i en aparells estables.

3.3 Suspensions lliures en dispositius estables.

5. Maneig d'objectes

5.1 Llançaments de pilotes a màxima distància amb una o dues mans, incidint en la trajectòria i direcció.

5.2 Bot estàtic i en desplaçament amb la mà dominant i no dominant.

Realització de jocs

8. Jocs de cooperació-oposició

8.1 Jocs de col.laboració-oposició sense mòbils i amb regles senzilles.

3.1.1 Realitzar enfilades per les espatlles fins al sisè barrot, pujant-los d'un en un o de dos en dos (Ajuda: el professor sempre darrera seu li dona seguretat, però no l'agafa).

3.1.2 Baixar des del sisè barrot de les espatlles deixant-se anar sobtadament (ajuda: el professor ha d'estar darrera agafant-la per tal que no es faci mal en deixar-se anar).

3.1.3 Desplaçar-se lateralment pel tercer barrot de les espatlles, molt lentament (ajuda: el professor l'empeny i l'indica constantment la trajectòria a seguir).

3.3.1 Mantenir-se en suspensió del sisè barrot (ajuda: el professor li tanca la presa de mans i l'aguanta perquè no caigui).

5.1.1 Llançar, a una distància màxima d'un metre, una pilota tirada amb les dues mans i per damunt del cap, sempre dirigint-la cap al terra.

5.2.1 Tirar fort la pilota contra el terra per tal d'iniciar el bot estàtic (ajuda: el professor al seu costat li explica què ha de fer. L'imita a ell i als companys).

5.2.2 Caminar amb la pilota a les mans, parar-se i tirar-la fort contra el terra.

8.1.1 Moure's entre el grup durant un joc dinàmic (ajuda: sempre agafada a la mà del professor i seguint-lo caminant pels llocs on hi ha menys circulació).

8.1.2 Fer la tasca de salvador en els jocs on es veu molt clarament el nen que ha de ser salvat i quan l'acció a realitzar li resulta atractiva (ajuda: el professor l'agafa de la mà i assumeix el rol amb ella).

8.1.3 Assumir el rol de perseguidor en el joc de tocar i parar i les seves variants (ajuda: el professor l'agafa de la mà i assumeix el rol amb ella tota l'estona. De fet l'alumna l'acompanya. Els companys l'animen en tot moment i li diuen que para ella).

Quadre 3A. Nivell actual de competències (primer component de l'ACI) de l'alumna en l'àrea d'educació física (àmbit de procediments).

Font: elaboració pròpia, beca 1991-1992

El procés d'aplicació d'una ACI comporta les passes següents:

1. Elaboració de les sessions de classe ajustades al programa ordinari proposat i adaptades a les característiques del grup.
2. Elaboració de les adequacions de la sessió per a l'alumne amb síndrome de Down. Aquestes adequacions poden suposar algunes de les modificacions següents:

- Prioritzar un exercici o una part d'aquest.

- Incrementar el temps dedicat a un exercici o a una part d'aquest.
- Variar el material utilitzat per l'alumne.
- Incrementar la participació activa del mestre de suport en els exercicis.
- Modificar la manera de fer l'exercici.
- Adequar la parella.
- Fer l'exercici de manera individualitzada.
- Fer un exercici diferent.

(Vegeu el quadre 7).

3. Aplicació de les sessions i de les adequacions per a l'alumne amb síndrome de Down a la pràctica real. En aquest punt, la pràctica demostra la necessitat, sovint imprescindible, de la figura del mestre especialista i del mestre de suport (papers assumits en l'exemple d'ACI per un llicenciat en educació física i el mestre tutor mateix, respectivament).
4. Seguiment sistemàtic del procés d'aplicació i dels efectes de l'ACI en l'alumne, fent-ne els canvis que calguin en funció de la seva resposta a la proposta curricular elaborada.

Nivell actual de competències de l'alumne en relació amb l'àrea d'Educació Física (àmbit actituds)	
L'alumne en relació amb els següents continguts	és capaç de (competències-objectius assolits)
Responsabilitat individual	
1.1 Comportament organitzat en les pautes establertes en les activitats físiques	1.1.1 Mantenir mínimament l'atenció al llarg de tot un exercici per parelles en treball individualitzat (ajuda: el mestre està amb ella, tots dos sols). 1.1.2 Anar a recollir la pilota (sempre l'última que queda al terreny de joc) encara que no sigui la que està utilitzant (ajuda: l'espai ha d'estar lliure de companys i el professor li ha de repetir el que ha de fer, apropant-la a la pilota).
1.2 Participació activa i independent en les activitats físiques.	1.2.1 Participar interessadament al llarg de tot un exercici de treball individualitzat (ajuda: el mestre està amb ella). 1.2.2 Participar en activitats col·lectives dirigides que siguin de curta durada i que resultin motivants (ajuda: el professor constantment al seu costat, l'agafa de la mà i dirigeix la seva activitat).
Relació amb els altres	
2.1 Interès en la col·laboració amb els companys en activitats motrius col·lectives.	2.1.1 Treballar en parella certs exercicis estàtics, de curta durada i que li resultin motivants (ajuda: el professor constantment l'ajuda i controla). 2.1.2 Demostrar satisfacció quan els companys la toquen perquè pari ella.
2.2 Familiarització i seguiment de les normes establertes	2.2.1 Col·locar-se i restar a la fila (ajuda: el professor sempre al seu costat, l'acompanya i la manté quieta al lloc agafada de la mà). 2.2.2 Anar al punt de trobada fixat per a les explicacions (ajuda: acompanyada sempre pel professor que l'agafa de la mà). 2.2.3 Quedar-se al lloc fixat per a les explicacions (ajuda: el professor la reté per tal d'evitar que marxi).

Quadre 3B. Nivell actual de competències (primer component de l'ACI) de l'alumna en l'àrea d'educació física (àmbit d'actituds). Font: elaboració pròpia, beca 1991-1992

Altres factors significatius que cal tenir presents en el disseny de la proposta curricular que s'adreçarà a l'alumna
• Sovint entra a classe sense sabates o se les treu durant la sessió (normalment quan es cansa i vol parar de fer els exercicis). • Té alts i baixos en la seva capacitat d'atenció i participació. Després d'una estona de classe comença a cansar-se i a perdre l'interès. Aleshores puja a les espatlles, s'estira panxa a terra o a sobre el banc suec,... • Molt sovint, quan està a la fila o quan veu algú pel terra, estira tant fort com pot els cabells dels companys o els dona cosses. • Treballa molt per imitació, més que pel fet d'haver entès els exercicis (no capta totes les instruccions i molt sovint no assimila la tasca demanada). • Té unes mans molt petites i aquest fet no li permet, entre altres coses, realitzar una presa correcta a les espatlles (li rellisquen les mans). Els braços també són més aviat curts. • Així que el professor tutor deixa d'estar pendent d'ella, es descontrola. Necessita constantment la seva atenció i intervenció. • No la motiva cert material que sí resulta atractiu a la majoria dels nens de la seva edat, com són les pilotes de plàstic, la pilota gegant i els cercols. • Té molta por a xocar amb els altres nens que es mouen en dispersió per l'espai (sovint, quan es mou sola entre ells, xoca). • No té l'instint natural de córrer, de moure's pertot arreu, si no és per fer alguna malifeta (tirar els lletets a terra, marxar fora de la pista on es fa la classe, etc.). • Té un llenguatge propi difícil d'entendre moltes vegades (paraules a mitges, nomenclatura particular per a determinats objectes, etc.).

Quadre 4. Nivell actual de competències (primer component de l'ACI). Altres factors que cal tenir presents en el disseny de la proposta curricular que s'adreça a l'alumna. Font: elaboració pròpia, beca 1991-1992

SEGONA AVALUACIÓ

Continguts a prioritzar

- *Àmbit procediments*
Equilibri estàtic modificant la base de sustentació.
El bot estàtic i en desplaçament.
Llançaments de pilota a màxima distància.
Jocs cooperació-oposició sense mòbils.
- *Àmbit actituds*
Participació activa i independent en les activitats físiques.
Comportament organitzat en les pautes establertes en les activitats físiques.
Interès en la col.laboració amb els companys.

- *Àmbit conceptes*
Nocions relacionades amb la pròpia orientació (amunt, avall, dins de).

Continguts a incloure

- *Àmbit procediments*
Mobilitat en els jocs en dispersió evitant xocs amb els companys.
- *Àmbit actituds*
Autonomia personal
- *Àmbit conceptes*
Rols del joc: perseguidor i salvador

Continguts a eliminar

TERCERA AVALUACIÓ

Continguts a prioritzar

- *Àmbit procediments*
Equilibri dinàmic en alçada i pla inclinat.
Llançaments de precisió i recepcions senzilles.
Bot estàtic i dinàmic.
Salts per a la superació d'obstacles diversos.
Jocs d'oposició-col.laboració

- *Àmbit actituds*
Participació activa i independent en les activitats motrius col.lectives.
Comportament organitzat en les pautes establertes en les activitats físiques.
Interès en la col.laboració amb els companys.

- *Àmbit conceptes*
Nocions relacionades amb la pròpia orientació (fora de).
Nocions temporals: començar-parar, ràpid-lent...

Contingut a incloure

- *Àmbit procediments*
Moure's evitant possibles xocs.
- *Àmbit actituds*
Autonomia personal
Respecte als companys

Continguts a eliminar

concret de temps, cal considerar seriosament el nombre d'hores disponibles per a treballar els objectius (temps real), la freqüència setmanal de les classes, el nombre i varietat dels objectius que es volen treballar i el procés d'aprenentatge que caracteritza cada subjecte. Així, i amb revisions continuades de les ACI proposades, es pot anar controlant el procés i detectar amb prou temps si s'ha estat massa optimista (s'han proposat objectius que pel temps real de pràctica i les possibilitats de l'alumne mai s'arribaran a assolir) o, a l'inrevés, s'han pres massa precaucions que en frenen (inconscientment) el procés d'aprenentatge. L'experiència ens ha demostrat que els problemes d'actitud poden incidir molt més en l'assoliment dels objectius de procediment del que es pot preveure inicialment.

Quan s'intenta assolir el màxim nombre d'objectius plantejats en l'ACI, es pot caure en l'error de distorsionar el programa ordinari, i fins i tot les sessions, i elaborar-les pensant més en el subjecte amb síndrome de Down i les adequacions que cal fer en cada exercici que no pas en el fet de satisfer les necessitats de tot el grup (així se'n limiten les experiències sense ser-ne gaire conscients).

Qualsevol aplicació d'una ACI comporta, alhora, una modificació de les actituds o de les metodologies que ha de seguir el professor i del tipus d'activitats o d'exercicis proposats que també incideix en els resultats finals assolits per tot el grup-classe.

Les formes jugades, els jocs d'animació (sobretot els que tenen força normes) i els jocs "pre-esportius" (de col.laboració-oposició amb o sense mòbil i principalment aquests darrers) tot i contribuir al procés de socialització dels alumnes i a la seva integració en les activitats espontànies dels altres nens en les hores lliures, ha comportat moltes més dificultats als subjectes amb síndrome de Down i han fet més evidents les seves necessitats educatives especials respecte als altres nens. Si

Quadre 5. Continguts que cal incloure, prioritzar o eliminar en la segona i la tercera avaluació. Font: beca 1991-1992

Conclusions

La principal dificultat que sorgeix a l'hora de fer una proposta d'ACI és establir el nivell inicial de competències de l'alumne, sobretot en l'àrea d'educació física. Per desgràcia, el mestre tutor no acostuma a tenir un coneixement gaire precís i complet del nivell dels

alumnes i no n'hi ha prou amb observar-los en situació real de joc durant un parell de sessions a causa de la gran varietat de continguts i de la variabilitat de les respostes que es poden obtenir en funció dels tipus d'exercicis plantejats.

A l'hora d'establir els objectius que els alumnes han d'assolir en un període

Proposta curricular: 2a avaluació		Per a l'àrea d'Educació Física (àmbit procediments)		
Continguts		Objectius		
núm.	L'alumne en relació amb els següents continguts	núm.	serà capaç de	Metodologia i materials per a l'ensenyament i l'avaluació
	Habilitats motrius bàsiques			La metodologia serà al més semblant possible a la que segueixen els altres nens, intentant que participi i s'aprofiti al màxim de les explicacions i experiències de la classe. Els conceptes nous i complexos es repetiran individualment.
3	<i>Enfilades i suspensions</i>			En aprendre a baixar per les espatlles, el professor insistirà en què l'alumna recolzi un peu a cada barrot i no es deixi anar de cop.
3.1	Enfilades amb trajectòries i sentits variats en aparells estables.	9	Baixar de les espatlles col·locant un peu a cada barrot i sense deixar-se anar.	
3.3	Suspensions lliures en dispositius estables.	10	Mantenir-se en semisuspensió (recolzant un peu a un barrot) sense deixar anar la presa (acció de tancar la mà i mantenir-la ferma).	Individualment es potenciarà la realització i el manteniment d'una presa correcta.
5	<i>Maneig d'objectes</i>	17	Llençar una pilota de plàstic endavant, sense dirigir-la cap al terra, i a més de dos metres de distància.	Escollir molt bé la parella amb la que treballarà l'alumna en tots els exercicis d'habilitats amb la pilota.
5.1	Llançaments de pilota a màxima distància amb una o dues mans, incidint en la trajectòria i direcció.	18	En posició estàtica, tirar la pilota contra el terra i recollir-la amb les dues mans després del bot.	En el treball del bot l'alumna rebrà instruccions individualitzades i treballarà al seu nivell sense separar-se del grup-classe.
5.2	Bot estàtic i en desplaçament amb la mà dominant i no dominant.	19	Caminar amb la pilota a les mans i parar-se per tirar-la al terra, recollint-la amb les dues mans després del bot.	
8	<i>Realització de jocs</i>	23	Moure's entre el grup sense agafar-se de la mà del professor, en els jocs d'animació.	En els jocs de col·laboració-oposició el professor es mantindrà sempre que sigui necessari al costat de l'alumna, sense agafar-la, corrent al seu costat o davant perquè el segueixi entre el grup.
8.1	Jocs de col·laboració-oposició sense mòbils.	24	Fer la tasca de salvador sense agafar-se del professor i responent a les indicacions d'aquest, en els jocs on es vegin molt clarament els nens que han de ser salvats.	Els jocs a plantejar seran aquells on es vegin molt clarament els nens que han de ser salvats, i on la tasca a fer per salvar-los resulti atraient i motivant.
		25	Fer la tasca de perseguidor sense agafar-se del professor, i responent a les indicacions d'aquest.	El professor estarà al costat de l'alumna quan aquesta faci la tasca de perseguidor, movent-se amb ella entre el grup però sense agafar-la.

Quadre 6A. Fragment de la proposta curricular, segon component de l'ACI, per a l'àrea d'educació física (àmbit de procediments). Font: elaboració pròpia, boca 1991-1992

som conscients de la importància d'aquestes activitats (progressiva a mesura que passen els cursos), no podem plantejar cap ACI en l'àrea d'educació física que no els tinguï en consideració i els treballi. Cal buscar l'equilibri entre tots dos tipus d'activitats (d'execució individual i jocs col·lectius) ja que, si bé uns permeten potenciar les necessitats motrius bàsiques del subjec-

te, les altres ajudaran a una integració plena i millor.

El comportament del grup-classe incideix molt en l'aplicació de qualsevol ACI i adquireix molta més importància de la que es pressuposa. Així, un grup amb pocs hàbits de treball i que origini força situacions de desorganització i de descontrol, no facilita gens el procés, complicat, d'aplicació de les

ACI i pot, fins i tot, distorsionar-lo contínuament. Un grup amb hàbits de treball assimilats i que provoqui poques situacions de descontrol contribuirà en gran mesura a facilitar el procés d'aplicació de la proposta d'ACI i la tasca del professor i, a la vegada, difícilment se'n ressentirà.

El treball individualitzat fora del grup-classe afavoreix generalment un asso-

Continguts		Objectius		<i>Metodologia i materials per a l'ensenyament i l'avaluació</i>
núm.	L'alumne en relació amb els següents continguts	núm.	serà capaç de	
1.1	<i>Responsabilitat individual</i> Comportament organitzat en les pautes establertes en les activitats físiques.	1	Mantenir mínimament l'atenció al llarg de tot un exercici per parelles.	En el treball per parelles es procurarà sempre que aquest sigui adient (poc grau de complexitat i no gaire diferència entre el nivell de competències de l'alumne, i la tasca a fer pel grup classe), que treballi amb un company predisposat, col.laborador, abans que ho faci amb el professor; tot i que aquest pot restar a prop seu supervisant la tasca i motivant l'alumna.
1.2	Participació activa i independent en les activitats físiques.	2	Participar en activitats col·lectives dirigides, de curta durada i que resultin motivants, sense agafar-se de la mà del professor.	
		3	Participar interessadament al llarg d'un exercici treballat individualment a classe, mentre la resta del grup fa tasques similars però no iguals.	
1.3	Autonomia personal.	4	Deixar de necessitar la participació activa del professor.	Es procurarà disminuir progressivament la participació del professor, i anar incrementant l'autonomia de l'alumna.
		5	Anar a recollir la pròpia pilota del terra, quan l'espai està lliure de companys.	
2.1	<i>Relació amb els altres</i> Interès en la col.laboració amb els companys en activitats motrius col·lectives.	6	Treballar per parelles en exercicis estàtics i motivants, sense la intervenció constant del professor	Per tal de facilitar també l'autonomia personal de l'alumna, així com la identificació ràpida de l'objecte amb què treballa, aquest serà de color diferent als de la resta del grup-classe.
2.2	Familiarització i seguiment de les normes establertes.	7	Col·locar-se i quedar-se a la fila sense que el professor l'agafi de la mà.	
		8	Restar, sense que l'agafi el professor, al punt de trobada fixat per les instruccions mentre aquestes es duen a terme.	
		9	Anar al punt de trobada fixat per donar les instruccions, sense necessitar que el professor l'agafi de la mà.	Es procurarà que el temps previst per a les informacions no sigui gaire llarg (exposicions breus i clares) i que el grup sàpiga escoltar i estar atent a les instruccions (crear hàbits de treball).
2.3	Respecte i cura vers els altres.	10	Abstenir-se de donar cosses o molestar els companys quan estan asseguts escoltant instruccions o esperant l'inici de les activitats.	
		11	Abstenir-se d'escopir els companys en qualsevol moment.	

Quadre 68. Fragment de la proposta curricular, segon component de l'ACI, per a l'àrea d'educació física (àmbit d'actituds). Font: elaboració pròpia, beca 1991-1992

liment més ràpid d'alguns objectius de procediment, però no capacita l'alumne per al treball normalitzat en l'aula. Així, tot i que en determinats moments cal treballar individualment, si no es fa alhora un treball de grup en què l'alum-

ne pugui aplicar en situació real les habilitats apreses, el resultat no s'ajusta a la feina feta.

La capacitat del professor d'educació física per a adaptar-se a les diferents i situacions que se li plantegen sobtada-

ment en les classes també incideix en les ACI ja que no tan sols ha de buscar estratègies, activitats o materials alternatius per a tot el grup, sinó que, a la vegada, ha d'analitzar com afectaran aquestes variacions a l'alumne amb sín-

Exercici: robar la pilota

Es realitza en mitja pista. Tots botant una pilota excepte un nen que ha d'intentar robar-la a algun company.

Adequacions subjecte A:

Mentre la resta fa el joc, realitzar treball individualitzat del bot estàtic i dinàmic: deixar anar la pilota i tornar-la a agafar.

Exercici: el bot estàtic

Tots en cercle, realitzar diferents bots segons indiqui la professora: cinc bots amb una mà i cinc amb l'altra, igual amb quatre, tres, dos i un bot, bot de genolls i bot asseguts.

Adequacions subjecte A:

L'alumna tindrà una pilota de diferent color per tal de facilitar-ne la identificació.

El mestre tutor al seu costat li farà realitzar els mateixos exercicis, però insistint en què tiri la pilota al terra i la torni a agafar.

Exercici: la pesta alta

Para un nen que intenta tocar els companys que no estiguin enfilats en cap lloc.

Adequacions subjecte A:

El perseguidor portarà un mocador per tal de facilitar la seva identificació.

Intentar que el mestre tutor no l'agafi de la mà.

Fer-la córrer entre els nens dient-li amb la veu el que ha de fer. Fer-la assumir el rol de perseguidor després de tres companys seus.

Exercici: córrer per parelles

Moure's pel gimnàs en parella i, al senyal de la professora, col·locar-se de diferents maneres: penjats de les espatlles, agafats a les espatlles amb les mans tan a prop dels peus com sigui possible, asseguts al terra en la postura indicada, etc.

Adequacions subjecte A:

Si són parells, agrupar l'alumna amb el seu millor company. Si són imparells, procurar que el grup de tres no compti amb l'alumna.

El mestre de suport a prop, controlant però sense intervenir.

En els exercicis a les espatlles insistir en què baixi col·locant un peu a cada barrot, i en la suspensió que tanqui la presa i posi un peu en un barrot.

Quadre 7. Exemples d'exercicis amb les adequacions corresponents per a l'alumna amb síndrome de Down.
Font: beca 1991-1992

drome de Down i quins ajustaments cal fer-ne per tal que cap dels alumnes se'n vegi afectat.

El fet de comptar amb un mestre de suport a les classes d'educació física contribueix a una millor aplicació de l'ACI i repercuteix positivament tant en l'alumne amb síndrome de Down com en el mestre tutor i en la resta del grup. El professor pot estar més atent als comportaments de tots els seus alumnes i s'evita el risc de dedicar-se excessivament a l'alumne amb síndrome de Down o bé el d'oblidar-lo.

No es pot plantejar cap ACI ambiciosa si no hi ha una gran coordinació en-

tre els diferents subjectes que han d'intervenir en el procés d'elaboració i, sobretot, en l'aplicació. Així, entre el mestre de l'àrea, el tutor, el de suport i, fins i tot, el mestre especialista, ha d'haver-hi certa cooperació per tal de perseguir, conjuntament, els mateixos objectius. Cal, per tant, respectar tots els acords presos en l'ACI i que els implicats s'ajustin a les pautes establertes.

Si bé l'existència d'un handicap evident (concretament la síndrome de Down) feia pressuposar que tots els alumnes afectats necessitarien una ACI, aquest estudi ha permès de constatar que no és així. Durant el procés de se-

lecció dels subjectes ja es pogueren detectar alumnes amb síndrome de Down de nivell mitjà o alt que, per a l'àrea d'educació física, no necessitaven modificacions quant als objectius o continguts ni la presència de recursos personals específics, sinó tan sols modificacions de les estratègies instructives que no justificaven la necessitat d'una ACI.

Considerem interessant que qualsevol professor amb alumnes integrats que presentin unes necessitats educatives especials evidents en l'educació física, els doni la possibilitat de gaudir d'una ACI més o menys detallada (en funció dels seus recursos). L'experiència ens demostra que els efectes beneficiosos que representa una ACI —no tan sols per a l'alumne afectat, sinó per al grup i fins i tot per al mestre—, la justifica plenament. Sempre serà millor això que no pas deixar el progrés de l'alumne amb handicap a la improvisació.

Bibliografia

- COSTA, M. (1991) *Les ACI dins l'escola*, XXIII Cursos d'expressió, comunicació i psicomotricitat. Escola Municipal d'Expressió i Psicomotricitat.
- CHIVITE, M. (1989) "El procés d'avaluar en edu-

- cació física", *Apunts d'Educació Física i Esports*, núm. 16 i 17. Barcelona: INEFC.
- DORDAL, E. i CAMUÑAS, S. (1990) "Educació física i síndrome de Down: la identificació de les necessitats educatives especials", *Apunts d'Educació Física i Esports*, núm. 22. Barcelona: INEFC.
- DORDAL, E. i CAMUÑAS, S. (1990-1991) *Adequació del currículum d'educació física d'ensenyament primari (primer i segon cicles) a alumnes amb síndrome de Down: criteris, procediments, referències documentals i exemples pràctics*, (Estudi de recerca). Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament.
- DORDAL, E. i CAMUÑAS, S. (1991-1992) "Dues propostes d'adequacions en el camp de l'Educació Física Especial", *Memòria de Recerca*, INEFC-Barcelona.
- RUEDA, A. (1988) "La educación de los niños con síndrome de Down", *Síndrome de Down: Noticias*, vol. 5, núm. 4. Fundación Síndrome de Down de Cantabria.
- RUIZ, R. (1991) "Proposta d'adequacions curriculars individualitzades", *Documents d'Educació Especial*, núm. 11. Generalitat de Catalunya.
- RUIZ, R. (1988) *Les adecuacions curriculars individualitzades* (ACI), (Tesi de llicenciatura). Bellaterra: Departament de Psicologia de l'Educació, Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona.
- VALDES, H. (1987) *Introducción a la investigación científica aplicada a la educación física y el deporte*. L'Havana: Editorial Pueblo y Educación.
- (1992) *Currículum d'educació primària*, Decret 95/1992, de 28 d'abril, de la Generalitat de Catalunya. DOG núm. 1593.
- (1991-1992) *Curs de formació bàsica per a la reforma a l'educació primària*, Pla de formació permanent del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.